

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Odd. pro vědeckou činnost PedF UK Praha
M.D.Rettigové 4
116 39 Praha 1 – Nové Město

Posudek oponenta na dizertační práci

Autor : Mgr. Markéta **PANOUSHKOVÁ**

Téma práce : **Člověk a město- filosofické a kulturně-antropologické aspekty problému**
Man and the City – philosophical and cultural-antropological aspects of the problem.

Oponent : PhDr.Helena Kalábová, PhD.
Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně – humanitní a pedagogická
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Liberec 1, Studentská 2

Společenská závažnost a aktuálnost tématu :

Téma dizertační práce je v současné době, která je provázená chaosem a postupnou ztrátou velmi důležitého existenciálu „domovštění“, velmi aktuální i s ohledem na globalizační procesy Evropské unie, ale i celosvětového problému postmoderní doby. Autorka dizertační práce vnímá město jako složitý fenomen, v kontextu historie obraz sice pozměňující, ale stále jako místo prodlévání člověka v původní nastavenosti antického významu „pelein“.

Historický průřez je zprostředkován prostudováním a předložením myšlenek klasických i současných autorů multidisciplinárních oborů a oblastí. V samém úvodu upozorňuje autorka Panoušková na širokost možného zpracování zvoleného tématu, člověk ve městě – z pohledu hmoty a morfologie, funkčnosti institucionální, z hlediska sociálního a psychologického a také sémiotického. V předloženém textu pokračuje hledáním určitého průsečíku disciplín, které se tímto tématem zabývají a konkrétně se i podílejí na daných aspektech. Město je autorkou s odkazem na různé zdroje současných sociologů zprvu definováno jako určité místo s vyšší hustotou obyvatel s nárokem na prostor, práci, průmyslové, informační a řídicí činnosti. V základu jejího zpracování však zůstávají filosofické přesahy – město jako fenomen je prostorem pro transdisciplinární bádání. Zde se autorka obrací k založenosti člověka ve společenství světa, zvyrazňuje pojetí jedince v v obci, ve městě, v původní myšlence antické: polis, město, společenství.

Smysl a hlavní cíle dizertační práce:

Hlavním cílem dizertační práce dle autorky Panouškové je možná reflexe pohledu na město – samotná existence člověka v konkrétním místě, typologie součástí města, multidisciplinární zpracování s odkazem na konkrétní autory, kteří se tématem města a vztahem člověka k městu zabývali v minulosti i současnosti. Autorka svým zpracováním textu oslovuje filosofické přesahy vztahu člověka k městu (v kontextu možnosti antického významu slova pelein), uvádí příklady filosofického pohledu na město, dále analyzuje vybrané součásti města (mosty a lavičky) a snaží se nacházet možné kontexty filosoficky

směřující k propojení ontologického významu. Konkrétnost užívání (nejen ve smyslu utilitas) určitých míst ve městě s možností zpřístupnění i zdravotně znevýhodněným lidem otevírá další rozměr důležitosti předloženého textu. Heideggerovsky pojatý život jako naplnění možnosti v co největší šíři realizovat svůj životní pohyb právě v tomto ohledu znamená otevřenost možností pro skupinu lidí s určitým zdravotním znevýhodněním. V závěru autorka oslovuje specifický prvek města, což nazývá „město ve městě“ - obchodní a zábavní centra a i tato část textu je zpracována z více úhlů pohledu s poukazem na problém neautentičnosti žití a celkovou atmosféru postmoderní doby ve městě, čímž dovršuje zamyšlení filosoficko – antropologické.

Zvolené metodologické zpracování dizertační práce:

Hlavními metodami práce jsou interpretace textů spjatých s městem a filosoficky inspirovaná analýza sepětí člověka s městem jako lidsky budovaným, obývaným, sdíleným časoprostorem a s jeho žitými fenomény. Text v obsahu 112 str. je strukturován úvodní částí, následují tři kapitoly – město ukazující, zpřítomňující a fenomenalizující a závěr vč. seznamu literatury, z které autorka čerpala při tvorbě dizertační práce, ale též odkazující k dalším možným pohledům a úvahám nad zpracovaným tématem.

Výsledky dizertační práce s přesahem do pedagogiky:

Za pozitivní přínos dizertační práce Markéty Panouškové lze považovat nezpochybnitelný fakt, že zvolené téma zpracovala na základě prostudování široké škály literatury a tím zprostředkovala čtenáři ucelenost myšlenek klasických i současných autorů zabývajících se touto tematikou. V širokém záběru není možné hlubokých vhledů a záměrem autorky bylo jistě přiblížení města v celé složitosti tak, jak je aktualizováno dnešní dobou, stále však v odkazu doby dávno minulé.

Hlavní přínos dizertační práce s přesahem do výchovného prostředí vnímám ve filosofických kontextech, které autorka předkládá v myšlenkách Heideggera, Bolnowa, Norberga-Schulze, Lévinase a dalších v propojenosti na přítomnost dneška ve všech nárocích. Člověk, svým zrozením existující v časoprostoru žití je ve vztahovosti k věcem, lidem a k okolnímu prostředí – autorka uvádí heideggerovský „die Umwelt“. Domov, jako herakleitovský ohňový stětet fenomenologicky pojatý, je místem s možností přijetí, pobývání, je místem bytí člověka v otevřenosti bez předem dané jistoty. Ontologické pojetí v tomto smyslu autorka textu propojuje s onticky danými předměty domova – kamna, okno, dveře, ale i ulice a cesta. Tím otevírá čtenáři možnost ontologického vhledu v rovině celku a pochopení archetypálních významovostí před-mětů, které jsou s existencí člověka pradávně spjaty. Důraz, který je kladen autorkou na význam putování člověka, je opět možno zasadit do konkrétnosti heideggerovsky pojaté životní cesty, do možnosti lesního chodce, jako návratu k původní jednotě člověka s přírodou, jako protitah a možnost nenaplnit do samé podstaty prorocství F. Nietzscheho. Klid duše tak, jak je popisován Janem Patočkou - jednota se sebou samým, s okolím a se světem v celku ve smyslu Areté, se člověku otevírá v posvátnosti okamžiku a obdarování při usínání a probouzení se v každodennosti. Je však potřebné mít nastavenost k těmto prožitkům, nevyčerpat se zajišťováním, orientací pouze na jsoucna a nepropadnout zcela a pouze výkonu a nenaplňovat adoraci moci. Symboliku naladění člověka na „bytí-tu“ ve smyslu vztahovosti k sobě samému a ke světu v nejširším slova smyslu je možno v textu zahlédnout v úvahách o mostech, lávkách, ale i lavičkách, sloužících ke spočinutí. Město, kde člověk žije, v pravdivosti fenomenalizuje obyvatele dávno zemřelé, současné, ale také v předpřipravenosti i ty budoucí - ještě nenarozené. Město hovoří beze slov, heideggerovské sagen, je to mluva životním pohybem člověka, jeho událostmi a děním. Mostem k sobě samému, k druhému člověku a do světa pro obyvatele, návštěvníka, turistu, bezdomovce, tuláka, poutníka, flanéra, cizince, seniora a zdravotně znevýhodněného člověka je řeč a ruka. Stopy pradávne a současné splývají v jeden celek,

vše je v městě hluboce zakořeněno. Město není jen prostorem jevících se jsoucen, je i místem nabízející svým obyvatelům i poutníkům tajemno a posvátno. Vše v ontickém i ontologickém obsahu, v původní antické čtveřině, s možností prožívat domov v usebrání všem bez rozdílu.

V poukaze na tuto propojenost je uložen největší přínos předloženého textu.

Námět k diskusi:

1. Jaký nejvýznamnější „most“ dle názoru autorky dizertační práce je možno vystavět zdravotně znevýhodněnému jedinci ve městech a naopak jaké překážky ve smyslu zatarasených oken a dveří tito lidé ve svých domovech a městech vnímají?

2. Navrátit filosofii do všech oblastí lidského snažení, zvláště do pomáhajících profesí. Jak nejlépe tuto myšlenku aplikovat v pedagogické praxi?

Předloženou dizertační práci Mgr. Markéty Panouškové pokládám za přínosnou v provázanosti pedagogicko- antropologického a filosofického kontextu. Vytýčenému cíli a s ním spojeným záměrům k pochopení kontextů existence člověka ve městě odpovídá metodologie zpracovaného tématu, **předložený text doporučuji k obhajobě.**

V Liberci dne

PhDr.Helena Kalábová, Ph.D.